

אחר עתיד לחדש לכם דבר. מעתה ומרדכי ואסתר מבקשים לחדש לנו דבר! לא זזו משם נושאים ונותנים בדבר עד שהאיר הקדוש ברוך הוא את עיניהם ומצאו אותה כתובה בתורה ובנביאים ובכתובים. הדא היא דכתיב (שמות יז) ויאמר ה' אל משה כתב זאת זכרון בספר. זאת תורה כמה דתימר וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. זכרון, אלו הנביאים (מלאכי ג) וכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' וגו'. בספר, אלו הכתובים (אסתר ט) ומאמר אסתר קים את דברי הפרים האלה ונכתב בספר. רב ורבי חנינה ורבי יונתן ובר קפרא ורבי יהושע בן לוי אמרו, המגילה הזאת נאמרה למשה מסיני, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה. רבי יוחנן ורשב"ל רבי יוחנן אמר הנביאים והכתובים עתידין ליבטל ונחמשה סיפרי תורה אינן עתידין ליבטל. מה טעמא? (דברים ה) קול גדול ולא יסף. רשב"ל אמר, אף מגילת אסתר והלכות אינן עתידין ליבטל. נאמר כאן קול גדול ולא יסף. ונאמר להלן (אסתר ט) וזכרם לא יסוף מזרעם. (חבקוק ג) הלכות, הליכות עולם לו.

9. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה יח

כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין לבטל לימות המשיח חוץ ממגילת אסתר וברי היא קימת כחמשה חמשי תורה וכהלכות של תורה שבעל פה שאינן בטליו לעולם. ואף על פי שכל זכרון הצרות יבטל שנאמר (ישעיה סה טז) "כי נשכחו הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיני". ימי הפורים לא יבטלו שנאמר (אסתר ט כח) "וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם":

10. שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצה סעיף ב

חייב איניש לבסומי בפורי'א עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי

11. באור הגר"א אורח חיים סימן תרצה סעיף ב

חייב כו'. שם מחייב איניש כו' ור"ל בין נקמת המן לגדלת מרדכי והוא מ"ש גדולה נקמה שנתנה כו' ואמרו גדול' דעה וכיון שנטלה הדעה לא ידע כו':

12. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צב עמוד א

ואמר רבי אלעזר, גדולה דעה שנתנה בין שתי אותיות, שנאמר, (שמואל א ב) "כי אל דעות ה'". ואמר רבי אלעזר, גדול מקדש, שנתן בין שתי אותיות, שנאמר, (שמות טו) "פעלת ה' מקדש ה' פוננו ידיו". מתקיף לה רב אדא קרחינא, אלא מעתה גדולה נקמה, שנתנה בין שתי אותיות, דכתיב, (תהלים צד) "אל נקמות ה', אל נקמות הופיע?" אמר ליה, למילתיה, הכי נמי. כדעולא, דאמר עולא, שתי הופעיות הללו למה? אחת - למדת טובה, ואחת - למדת פרענות. ואמר רבי אלעזר, כל אדם שיש בו דעה, כאלו נבנה בית המקדש בימיו, שזה נמן בין שתי אותיות, וזה נמן בין שתי אותיות.

13. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ו עמוד ב

...ורבן שמעון בן גמליאל סבר: "בכל שנה ושנה", מה כל שנה ושנה — אדר הסמוך לניסן, אף כן — אדר הסמוך לניסן... אמר רבי טבי: טעמא דרבי שמעון בן גמליאל, מסמך גאולה לגאולה עדיף.

14. רש"י מסכת מגילה דף ו עמוד ב

גאולה לגאולה - פורים לפסח.

15. רש"י שמות (פרשת שמות) פרק ג פסוק יד

אהיה אשר אהיה - אהיה עמם בצרה זו אשר אהיה עמם בשעבוד שאר מלכיות. אמר לפניו, רבונו של עולם, מה אני מזכיר להם צרה אחרת? דים בצרה זו, אמר לו יפה אמרת, כה תאמר וגו' (ברכות ט):

16. צפנת פענח פרשת פקודי

ובזה יובן, אמר רב אמי גדולה דעה שניתנה בין שתי אותיות, ר"ל דקשה למה לא נקייט ב' שמות, וצריך לומר דאין שייך לומר שתי שמותיו יתברך, שהכל אחדות א', קשה אם כן גם באותיות איך אמר לשון שתי אותיות, בדבר רוחני אין שייך מספר בב' אותיות שוות (הוא הדין בב' שמות שהכל אחדות אחת, ולכך לא נקייט מפורש ב' שמות וכנ"ל), וצריך לומר שהם מן ב' סוגים ב' הפכיים ונק' שתי, שזה פועל דין וזה פועל רחמים, ואם כן על ידי דעה שהוא ממוצע בינתיים לחברם ולייחדם על כרחך צריך שיהי' בו כח שניהם, ושפיר גדולה דעה שניתנה בין שתי אותיות, מדקאמר שתי ש"מ שהם נגדיים והפכיים, שנאמר אל דעות ה', כי אל זועם פועל הדין, והוי"ה פועל רחמים, ועל ידי דעה המחברם כמ"ש וידע אדם את חוה, נעשה הכל אחדות אחד ורחמים גמורים.

17. שמות (פרשת בשלח) פרק יד פסוק יט

ויסע מלאך האלהים ההלך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם ויסע עמו הענן מפניהם ויעמד מאחריהם:

18. רש"י שמות (פרשת בשלח) פרק יד פסוק יט

וַיִּלְךָ מֵאַחֲרֵיהֶם. לְהַבְדִּיל בֵּין מַחֲנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וּלְקַבֵּל חֲצִיִּים וּבְלִיִּסְטָרְאוֹת שֶׁל מִצְרַיִם. בְּכָל מְקוֹם הוּא אוֹמֵר מִלֵּאדָּה ה' וְכֵאן מִלֵּאדָּה הָאֱלֹהִים, אֵין אֱלֹהִים בְּכָל מְקוֹם אֲלֵא דָּן, מִלְמַד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל נְתוּנִין בְּדִין בְּאוֹתָהּ שְׁעָה אִם לְהַנְצִיל אִם לְהַאֲבֵד עִם מִצְרַיִם (שם):

19. בראשית רבה (וילנא) (פרשת נח) פרשה לה סימן ג

... וְסָד מְנַהוֹן דְּרִשׁ, כְּבָר כְּתִיב (שמות יד, יט): וַיִּסַּע מִלֵּאדָּה הָאֱלֹהִים הַהֵלֶךְ לִפְנֵי מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךָ מֵאַחֲרֵיהֶם, מֵה תִלְמוּד לֹאֵר (שמות יד, יט): וַיִּסַּע עִמּוּד הָעֵנָן מִפְּנִיָּהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם, אֲלֵא אוֹתוֹ מִדַּת הַדִּין שֶׁהֵיְתָה מִתּוֹתָה כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל הַפְּכָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמִתְחַזָּה כְּנֶגֶד הַמִּצְרַיִם.

20. משנה מסכת סוכה פרק ד משנה ה

בְּכָל יוֹם מְקִיפִין אֶת הַמִּזְבֵּחַ פַּעַם אַחַת, וְאוֹמְרִים, אֲנֵא ה' הוֹשִׁיעָה נָא, אֲנֵא ה' הַצְּלִיחָה נָא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֲנִי וְהוּ הוֹשִׁיעָה נָא. וְאוֹתוֹ הַיּוֹם מְקִיפִין אֶת הַמִּזְבֵּחַ שְׁבַע פְּעָמִים. בְּשַׁעַת פְּטִירְתּוֹ, מֵה הֵן אוֹמְרִים, יְפִי לָךְ מִזְבֵּחַ, יְפִי לָךְ מִזְבֵּחַ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, לָּהּ וְלָךְ, מִזְבֵּחַ. לָּהּ וְלָךְ, מִזְבֵּחַ:

21. רש"י מסכת סוכה דף מה עמוד א

אֲנִי וְהוּ - בְּגִימְטְרִיא: אֵנֵא ה', וְעוֹד: מְשַׁבְּעִים וּשְׁתִּיבִים שְׁמוֹת הֵן, הַנְּקוּבִים בְּשֵׁלֶשׁ מְקַרְאוֹת הַסְּמוּכִין בְּפֶרֶשׁת וַיְהִי בְּשַׁלַּח: וַיִּסַּע וְגו' וַיָּבֵא בֵּין מַחֲנֵה וַיִּט מִלְּשָׁה אֶת יָדוֹ, וּשְׁלֵשְׁתָּן בְּנֵי שְׁבַעִים וּשְׁתִּיבִים אוֹתִיּוֹת, וּמִהֵן שֵׁם הַמְּפָרָשׁ: אוֹת רֵאשׁוֹנָה שֶׁל פְּסוּק רֵאשׁוֹן, וְאַחֲרוֹנָה שֶׁל אֲמָצְעִי, וְרֵאשׁוֹנָה שֶׁל אַחֲרוֹן, וְכֵן בְּזֶה הַסֵּדֶר כָּלֹן, הַשֵּׁם הָרֵאשׁוֹן וְהוּ: וַי"ו שֶׁל וַיִּסַּע, ה"א דְּכָל הַלִּילָה, וַי"ו דְּוֵיט, וְשֵׁם הַשְּׁלִשִׁים וּשְׁבַע הוּא אֲנִי: אֲל"ף דְּמֵאַחֲרֵיהֶם, וְנו"ן רֵאשׁוֹן דְּהָעֵנָן בְּחֻשְׁבוֹן שֶׁל מְפָרַע, וַי"ו דְּרוֹת קְדִים.

22. תוספות מסכת סוכה דף מה עמוד א

אֲנִי וְהוּ - בְּגִימְטְרִיא אֵנֵא ה' ... כַּךְ פִּי' הַקּוֹנְטְרַס וְעִדִּין צְרִיךְ טַעַם לִזֶּה לְמַה נִּשְׁתַּנּוּ שְׁנֵי שְׁמוֹת הַלָּלוּ דְּאִמְרִינן לְהוּ טַפִּי מֵאַחֲרֵינִי מִשּׁוּם דְּדַרְשִׁינן בְּאִיכָה רַבְתִּי קֵרָא דְכְּתִיב בִּיחְזַקְאֵל (א) וְאֲנִי בְּתוֹךְ-הַגּוֹלָה וְקֵרָא דְכְּתִיב בִּירְמִיָּה (מ) וְהוּא-אֲסוּר בְּאַזְקִים כְּבִיכּוֹל הוּא בַּעֲצָמוֹ וְהֵינּוּ הוֹשַׁעְנָא שִׁוּשִׁיעַ לַעֲצָמוֹ.

23. יחזקאל פרק א פסוק א

וַיְהִי בְּשַׁלְשִׁים שָׁנָה בְּרִבְעֵיל בְּחַמְשָׁה לַחֹדֶשׁ וְאֲנִי בְּתוֹךְ-הַגּוֹלָה עַל-נְהַר-כְּבָר נִפְתַּחוּ הַשָּׁמַיִם וְאָרְאָה מִרְאֵת אֱלֹהִים:

24. ירמיהו פרק מ פסוק א

הַדְּבָר אֲשֶׁר-הִיָּה אֲלֵי-יְרֵמְיָהוּ מֵאֵת ה' אֲתָרוּ שְׁלַח אֹתוֹ נְבוּזַרְאֲדָן רַב-טַבָּחִים מִן-הַרְגָּמָה בְּקַחְתּוֹ אוֹתוֹ וְהוּא-אֲסוּר בְּאַזְקִים בְּתוֹךְ פְּלִיגָלוֹת רְיוֹשְׁלַם וַיְהוּדָה הַמְּגָלִים בְּבִלְהָ:

25. איכה רבה (וילנא) פתיחת סימן לד

... וּבִסוּף אָמַר לוֹ, אִם טוֹב בְּעֵינֶיךָ בֹּא וְאַשְׁמִיָּה עֵינֵי עֲלֶיךָ, וְלֹא קִבַּל עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּסוּף הַפְּרָשָׁה, עַד שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ מִפִּי הַגְּבוּרָה, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב (ירמיה מ, א): הַדְּבָר אֲשֶׁר הִזְיָ אֵל יְרֵמְיָהוּ מֵאֵת ה' לֵאמֹר, מֵה הִזְיָ אוֹתוֹ הַדְּבָר, אֲלֵא שֶׁאָמַר לוֹ, יְרֵמְיָה, אֵין אִתָּךְ יְתִיב הֲכָא, אֲנֵא אֲזִיל עִמָּהוֹן, וְאֵין אִתָּךְ אֲזִיל עִמָּהוֹן, אֲנֵא יְתִיב הֲכָא. אָמַר לִפְנֵי רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵין אֲנֵא אֲזִיל עִמָּהוֹן מֵה אֲנֵא יְכִיל מְהַנִּי לְהוֹן, אֲלֵא יִיזוֹל מִלְּפָהוֹן בְּרִייהוֹן עִמָּהוֹן, דְּהוּא יְכוֹל מְהַנִּי לְהוֹן סְגִיָא, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב (ירמיה מ, א): אֲתָר שְׁלַח נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים אֶת יְרֵמְיָהוּ וְהוּא אֲסוּר בְּאַזְקִים, אָמַר רַבִּי אֲחָא כְּבִיכּוֹל הוּא וְהוּא אֲסוּר בְּאַזְקִים. וְדְכּוֹתִיָּה כְּתִיב (יחזקאל א, א): וְאֲנִי בְּתוֹךְ הַגּוֹלָה, עַד הֵיכָן הִזְיָתָה נְבוּאָתוֹ שֶׁל יְרֵמְיָהוּ, רַבִּי יַעֲקֹב וְרַבִּי אַבְבָּא, וְאֵית דְּאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יוֹחָנָן, סָד אָמַר עַד (ירמיה לא, ט): מְזַרְהָ יִשְׂרָאֵל יְקַבְּצֵנוּ. וְחֵרִינָא אָמַר עַד (ירמיה לא, טז): וַיִּשׁ תִּקְנֶה לְאַחֲרֵיכֶם נְאֻם ה' וְשָׁבוּ בְנֵים לְגְבוּלָם.

26. מהרש"א על ברכות דף לג/א

וּפְרִיךְ אֵלֵא מַעֲתָה גְדוּלָה נְקִמָּה כו'. דְּגַבִּי נְקִמָּה מֵה שִׁיךְ לְצַרְף ב' שְׁמוֹת שְׁהֵם הַרְחַמִּים וְהַגְּבוּרָה שְׁמִימִין וְשִׁמְאֵל שֶׁל נְקִמָּה כַּמ"ש אֵל נְקִמָּה ה' וְגו' דְּהָא אֵין בְּנְקִמָּה רַק מְדַה"ד וְהַגְּבוּרָה וּמִשְׁנֵי אֵין לְמַלְתִּיָּה מִיָּהָ גְדוּלָה כו' שִׁישׁ בְּנְקִמָּה בַּעו"ג ג"כ רַחֲמִים וְהֵינּוּ לִישְׂרָאֵל כְּדִקְאֵמַר עוֹלָא שְׁתֵּי נְקִמָּה הַלָּלוּ א' לְטוֹבָה כו'. דִּישׁ נְקִמָּה בַּעו"ג גַּם כֵּן טוֹבָה לִישְׂרָאֵל וְהֵינּוּ צִירוּף ב' שְׁמוֹת הַרְחַמִּים וְהַגְּבוּרָה דְּמִתּוֹךְ הַנְּקִמָּה בַּעו"ג שְׁהִיא גְבוּרָתוֹ ית' ב"ה תְּבֵא הַרְחַמִּים לִישְׂרָאֵל וְרִש"י פִּירֵשׁ הֲכָא לְרַעָה בַּעו"ג שֶׁלֹּא קִבְלוּ הַתּוֹרָה וְאֲחַד לְטוֹבָה לִישְׂרָאֵל כְּדִאֲמִרִינן בַּב"ק כו' ע"ש וְיֹתֵר נִרְאָה לְפִרְשׁ הֲכָא עַל

נקמה שתהיה בעו"ג לעתיד כמ"ש בנקמות גוג ומגוג כי יום נקם לה' שנת שלומים לריב ציון וכתוב יום נקם בלבי ושנת גאולי באה והרבה כמוהו דהיינו צירוף ב' אותיות הרחמים לישראל והגבורה לעו"ג וק"ל:

27. רשימות שעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת שבועות דף לה עמוד א

ובביאור מקצת הענין של השם של ע"ב אותיות נראה לומר לפי הפסוקים שבפרשת בשלח שציטטם רש"י כי כידוע אברהם אבינו מסמל את מדת החסד, יצחק אבינו את מדת הגבורה, ויעקב אבינו את מדת הרחמים. מדת הרחמים - דהיינו מדת התפארת - מהווה מיזוג של חסד ושל גבורה או של חסד ודין, וכדכתיב "תתן אמת ליעקב חסד לאברהם". שם הוי"ה מסמל את מדת הרחמים - דהיינו המיזוג בין חסד ודין. אמנם בשעה שעמדו ישראל על הים לא זכו ע"פ מדת הדין שהים יקרע לפניהם שהרי היו עובדי ע"ז כמו המצרים (וכדאיתא במדרשים). ועיין ברש"י על התורה (שמות י"ד: ט) וז"ל מלמד שהיו ישראל נתונים בדין באותה שעה אם להנצל אם להאבד עם המצרים עכ"ל. וע"ע בילקוט שמעוני על הפסוק והמים להם חומה וז"ל שירד סמאל ואמר לפניו רבש"ע לא עבדו ישראל ע"ז במצרים ואתה עושה להם נסים. והיה משמיע קולו לשר של ים ונתמלא עליהם חמה ובקש לטבען וכו' עכ"ל.

בנ"י נצלו בים סוף ע"פ מדת החסד. וכ"כ בילקוט שמעוני וז"ל ויסע מלאך ה' להלך לפני משה וישראל ויבא אל המצרים - מה תלמוד לומר ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמד מאחריהם, אלא אותה מדת הדין שהיתה מתוחה פנגד ישראל, הפכה הקדוש ברוך הוא פנגד המצרים. עכ"ל. מלאך בכל מקום מסמל את מדת הדין. עיין בסוף פרשת משפטים (פרק כ"ג פסוק כ' - כ"א): ז"ל הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמרך בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכנתי. השמר מפניו ושמע בקלו אל תמר בו כי לא ישא לפשעכם כי שמי בקרבו עכ"ל. ע"פ מלאך ומדת הדין א"א לזכות הפושע לכפרת התשובה. תשובה מועלת רק ע"פ מדות החסד והרחמים וכדכתיב "ורב חסד". סוד התשובה מתגלה במלים - "ה' ה' וכו'" - בי"ג מדות הרחמים ובשם הוי"ה. לא יכלה הים להקרע במדת הדין ונקרע ע"י מדות החסד והרחמים. ולכן "ויסע מלאך האלקים ההלך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמד מאחריהם": מדת הדין הסתלקה מכנגד בנ"י להיות מתוחה כנגד מצרים.

"ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל" - שתי מדות השתררה בים - מדת הדין כנגד מצרים ומדת החסד על ישראל. "ויהי הענן והחשך" - מדת הדין המתוחה כנגד מצרים.

"ויאר את הלילה" - אור החסד והרחמים המתגלה עבור ישראל (עיין במדרשים).

"ולא קרב זה אל זה כל הלילה" - שתי המדות - דין וחסד - לא פעלו ביחד באותה הלילה, אלא מדת הדין בלבדה פעלה כנגד מצרים ומדות החסד והרחמים פעלו לבדן עבור ישראל.

"ויט משה את ידו על הים ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה" - מדות החסד והרחמים הכלולות בשם הוי"ה פעלו עבור משה וישראל כדי שהים יקרע. לא בשם "האלקים", דהיינו במדת הדין, קרע הרבש"ע את הים אלא בשם הוי"ה ובמדת הרחמים. יוצא איפוא שבשם ע"ב אותיות מתגלה היסוד של התגברות מדת החסד על מדת הדין עבור הצלת ישראל. והוא אחד מהיסודות והכוונות של שם הוי"ה.

ולפי הפירוש של רוב העולם שמובא בתוס' (שם בע"ז) נראה שאסור לקרא שם הוי"ה ככתבו בד' אותיות ואפילו במקדש. והוא עצם האיסור של ההוגה את השם באותיותיו שאין לו חלק לעוה"ב (סנה' דף צ א), וכפי מה דאיתא בגמ' בפסחים (דף נ א) ששם הוי"ה נקרא ככתבו דוקא בעוה"ב ולא בעוה"ז. בעוה"ז השם נקרא בא"ד (בגבולין) או בי"ב, במ"ב, ובע"ב אותיות (במקדש). ואף הכהן הגדול ביוה"כ לא קרא את השם ככתבו בד' אותיותיו אלא בי"ב, במ"ב, ובע"ב אותיות וכדאמר ר' טרפון בגמרא קידושין (דף עא א).

ויוצא איפוא ששם הוי"ה (בעוה"ז) הוא שם בכתיבה אבל לא שם בקריאה כי נקרא דוקא בקריאת אדנות או בקריאה בי"ב, מ"ב, וע"ב אותיות. והשמות מי"ב, מ"ב, ומע"ב אותיות שמות הם בקריאה - אך לא בכתיבה. ובכן מובן למה לא נזכרו השמות האלו - מי"ב, מ"ב, ומע"ב אותיות - במשנה בשבועות בין יתר השמות שאינם נמחקים. והתשובה לשאלה זו היא שהאיסור של מחיקה נוהג כשיש חלות דין שמות בכתיבה. ואילו השמות מי"ב, מ"ב, ומע"ב אותיות אינם חלים מדין שמות בכתיבה אלא מדין שמות בקריאה בלבד ולכן האיסור של מחיקת השם לא נוהג בהם.